

Critic's Point

Μίχκελ Κύτσον: ὁ θαυμάσιος Ἐσθονός,
Ξανά στὴν ΚΟΑ· σολίστ: Λίνους Ρότ (βιολί).

Μεγαλειώδης σύγκλιση προγράμματος-ἐρμηνειῶν.

42/2016.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΠΛΗΝ ΤΟΥ ὙΠΟΓΡΑΦΟΝΤΟΣ, σχολιάζοντας κριτικὰ πέρυσι (6.11.2015) μετὰ τὸ προηγούμενο... ἀδημοσίευτο ὡς τώρα κείμενο, ἀρ. ?/2015, τὴ γνωριμία τῶν ἀθηναίων φιλομούσων μετὰ τὸ λαμπρὸν ἀρχιμουσικὸ **Mihkel Kütson** (γ. Ταλίν, Ἐσθονία, 11.9.1971), νεολληνιστὶ ὡς ἔγγιστα μετὰ τὸ πρωτότυπο, μεταγραφόμενον **Μίχκελ Κύτσον**, πέρυσι καὶ ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Κυριάκος Π. Λουκάκος, πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Θεατρικῶν καὶ Μουσικῶν Κριτικῶν, ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἐφ. *Ἡ Αὐγή*, ἔφεγε τὸν κ. Τίτο Γουβέλη, ὑπεύθυνο συντάκτη-ἐπιμελητὴ τῶν προγραμμάτων τῆς ΚΟΑ, πάντοτε ἄριστο σολίστ τοῦ πιάνου ἀλλὰ καὶ κειμενογράφος, γιὰ τὸ ὅτι συνεχῶς παραλείπει τὴν παράθεση σὲ λατινικὴ γραφὴ, τοῦ ὀνοματεπωνύμου τῶν μετακαλουμένων ξένων σολίστ ἢ μαέστρων. Προφανῶς ἐπειδὴ ἐντρυφέστατοι, λέει, γλωσσολόγοι μας, τρομάρα τους, δεκαετίες τώρα, μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ μεταγράφουμε τὸν Lully σὲ...Λιλί (ἀντὶ τοῦλάχιστον Λυλλύ, ὅπως ἄλλοτε...) καὶ τὸν Debussy σὲ Ντεμπισί (ἀντὶ Ντεμπυσσύ...), ἦρθε ἡ ὥρα νὰ πληρώσουν καὶ οἱ μουσικοκριτικοὶ τὴν ἡλιθιότητα τῶν τύπων αὐτῶν: τώρα πιά, μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀναζητοῦμε στὸ Διαδίκτυο βιογραφικὰ στοιχεῖα μετακαλουμένων καλλιτεχνῶν, περισσότερα ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ δίνει τὸ λόγῳ λιτότητος-μικρῶν διαστάσεων (μονόφυλλο Α3), πρόγραμμα τῆς Κ.Ο.Α. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ φτύνουν αἶμα, προσπαθώντας νὰ μαντέψουν πῶς γράφονται διεθνῶς, ἀφοῦ ἡ νεοελληνικὴ

γραφή, (πῶς νὰ τὸ κάνουμε;) τὸν 21ο αἰῶνα μόνον διεθνῆς δὲν εἶναι, ἐνῶ στὸν τόπο τῆς ἡ νεολαία κατάντησε ἀνώνυμη (ὅλοι ἀποκαλοῦν ἀλλήλους ρε μ...). Ὅμως ὁ κ. Γουβέλης, ἀναπόφευκτα ἀγνόησε τοῦλάχιστον ἐμένα, ἀφοῦ, οὔτε ἐκεῖνος οὔτε ἄλλος κανεῖς, διάβασε κείμενο διαλαθὸν τῆς δημοσιότητος, ἄρα καὶ τὶς ἐμπεριεχόμενες παραινέσεις. Ἔτσι ξαναμετέγραψε ὅπως-ὅπως τὸν προσφιλέστατον Ἐσθονὸ ὡς Μήκελ (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ **Mihkel**, ἐλληνιστὶ **Μίχκελ**) Κύτσον, χωρὶς μνεῖα τῆς πρωτοτύπου γραφῆς, δυνητικῶς μεταγραφόμενης μὲ λατινικὰ ψηφία, ὡς **Kütson, Kütchon, Kitson, Kitchon, Kytson, Kytchon** καὶ ἄλλα τόσα ἂν μετατρέψουμε τὸ **K** σὲ **Q**. Παρενθετικά: σκεφθήκατε ποτέ, μὲ πόσους τρόπους μεταγράφεται σὲ λατινικὸ ἀλφάβητο ἡ ἐξελληνισμένη μορφή τοῦ γνωστοῦ μουσικοῦ ὄρου Ἀντάντε ; Adade, Adande, Adante, Andade, Andande, Antante, Antande, καὶ τέλος ἡ μόνη ὀρθή μεταγραφή: **Andante** !!! Τὰ ἔχουν διανοηθεῖ ὅλ' αὐτὰ οἱ νοσηροὶ γλωσσολογικοὶ μας «ἀνεγκέφαλοι» τζελάτηδες τῆς νεοελληνικῆς; Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, εὐελπιστοῦμε ὅτι ἐφεξῆς ὁ ἀγαπητὸς κ. Γουβέλης, δὲν θὰ ἀγνοήσει δίκαιες ὑποδείξεις. Καὶ τώρα ἐπὶ τῆς οὐσίας:

Γιὰ λεπτομερῆ περιγραφή τῆς ἀπόλυτης συνάφειας τῆς κινησεολογίας τοῦ Κύτσον μὲ τὸν παραγόμενο ὀρχηστρικό ἦχο, βλ. τὴν ἀμέσως προηγούμενη, ἑτεροχρονισμένη κριτικὴ μας *Critic's Point*, ἀρ. ?/2015. Μὲ πόση χαρὰ ξαναβρήκαμε τὸ χάρισμα αὐτὸ ἤδη ἀπὸ τὸ ἐναρκτήριο ἔργο τῆς συναυλίας, καὶ αὐτὴ τὴ φορά ἐλληνικό, γεγονός ἀξιοῖ ιδιαίτερας ὑπογραμμίσεως. Ὅσο γιὰ τὰ προγραμματικά... προγράμματα, ὅπως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, μὲ τίτλο *Πρόσφυγες συνθέτες*, τὰ θεωροῦμε γενικῶς ὡς κακόγουστη ἐπιτήδευση, ἄσχετη μὲ μουσική, ὅσο κι' ἂν ἐνίστε δίνουν ἀποτελέσματα ἀπροσδοκῆτως εὐτυχῆ. Μὲ παρὸν τὸ ἐλληνικὸ ἔργο, τρία παγκόσμια ἀριστουργήματα ἀνεξαρτήτως ποῦ γεννήθηκαν.

1. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ [1903-1984]: Ἀκόμη περισσότερο μᾶς συγκίνησε φέτος στὸ ἔργο τοῦ ἀλησμόνητου «Γιάγκου», ἡ ἴδια ζεστὴ ἀγάπη, μὲ τὴν ὁποία πέρυσι ὁ Κύτσον εἶχε ἀγκαλιάσει καὶ ἀναδείξει τὸ ἀριστούργημα τοῦ Εὐαγγελάτου *Εἰσαγωγή* σὲ ἓνα δράμα. Γιατὶ ὀλοφάνερα ἀγάπησε τὴ *Μικρασιατικὴ Ραψωδία* (α' μέρος 1949, ὅλο τὸ ἔργο 1975· α' ἐκτέλεση, Κ.Ο.Α., 16.2.1981). Ἡ βαθύτατα μελετημένη ὡς πρὸς τὴν ἀποτελεσματικότητά της κινησεολογία του, σὲ λεπτότατην ἀντίστοιχία μὲ τὶς ὑποδείξεις τῆς παρτιτούρας, ἀποκάλυψε σὲ ὅλη τὴν ἰδιοφυᾶ της διαφάνεια τὴν ταύτιση μιᾶς εὐρηματικώτατης ἀρμονίας μὲ μιὰ μοναδικὴν ἠχοχρωματικὴν παλέττα. Ναι, ΑΓΑΠΗΣΕ τὸ

ἑλληνικὸ ἔργο, τὸ ἀντίκρουσε μὲ προσωπικότερο τρόπο καὶ τελικῶς μᾶς ἔπεισε ὅτι ὄντως ποτὲ δὲν τὸ εἶχαμε ἀκούσει ἐναργέστερα.

2. ΕΡΙΧ ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΚΟΡΝΓΚΟΛΝΤ [Erich Wolfgang Korngold, 1897-1957]: *Κοντσέρτο γιὰ βιολί καὶ ὀρχήστρα*, ρε μείζ, 3 μέρη, ἔργπ 35 (1945-46), παραγγελία τοῦ μεγίστου βιολιστοῦ Μπρονισλάβ Χούμπερμαν πὺ ὅμως πρωτοεκτελέστηκε ἀπὸ ἓναν ἄλλον ἰσότιμο καὶ ἰσοκύρο του, τὸν Γιάσα Χάιφετς (Σαϊντ Λούις, Η.Π.Α., ἀρχιμουσικὸς Βλαντιμίρ Γκόλσμαν, 15.2.1947). Ἐν παρόδῳ: ξαναφτύσαμε αἶμα γιὰ νὰ διαπιστώσουμε ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιμουσικοῦ γράφεται Golschmann, κ. Γουβέλη. I. Moderato nobile. Αἰφνιδιάζουσα ἀρχὴ μὲ ἀτονικότατην ἀντίστιξη, αἰσθησιακὴν ἠχοχρωματικὰ πὺ ἀπλώνεται στὸ σύνολο τῆς ὀρχήστρας, ἀτμοσφαιρικότατες ἐναλλαγές (ἀργό-γοργό ἢ ἀντιστρόφως) τέμπι καὶ ξαφνικὰ τερπνότατο πέρασμα, μὲ σόλο κόρνου, στὴν τονικότητα παληᾶς καλλῆς κινηματογραφικῆς μουσικῆς (Κατὰ τὴ *Βικιπαίδεια*, μᾶζι μὲ τὸν Μάξ Σταϊνερ [Maximilian Steiner, 1888-1971] καὶ τὸν Ἄλφρεντ Νιούμαν [Alfred Newman, 1900-1970] ὁ Κόρνγκολντ συναποτελεῖ τὴν τριάδα τῶν θεμελιωτῶν τῆς κινηματογραφικῆς μουσικῆς· ἡ μουσικὴ του γιὰ τὸ *Ρομπέν τῶν Δασῶν* μὲ τοὺς Ἐρρολ Φλύν καὶ Ὀλίβια ντὲ Χάβιλαντ, βραβεύθηκε μὲ Ὄσκαρ). II. Ποιοτικὸ κορύφωμα τοῦ ἔργου, μέγιστη μουσικὴ, ἡ ἀργὴ Romance. Andante, πὺ ἀρχίζει μὲ θεῖο σόλο φλάουτου στὶς ψηλές περιοχές, συνδιαλεγόμενου μὲ τὴν ἄρπα. III. Finale. Allegro assai vivace. Ἡ κατακλειδα τοῦ ἔργου, προδίδει βαθύτατη αἴσθηση τῶν μουσοπλαστικῶν δυνατοτήτων τῆς διηρυμένης τονικότητος. Χορευτικά, ἄρα πιὸ «προσλήψιμα», θέματα ἐπαναφέρουν βαθμιαῖα τὴν τονικότητα, τελείως ξεχασμένη στὸ Andante. Ὑπῆρχαν *πρεστίσσιμι* ἀναπέμποντα στὸν Μπάρτοκ, ὅχι τοῦ ἔργου πὺ ἀκολουθοῦσε. Ἄρρηκτη ὅμως μὲ τὴν εὐφρόσυνη ἀναδρομὴ στὸν Κόρνγκολντ, ἦταν ἡ ἀφοσιωμένη προσέγγιση τοῦ σολίστ, βιολιστοῦ Λίνους Ρότ (Linus Roth, νέου, διαδικτυακῶς ἀποσιωπούμενης ἡλικίας), μὲ μεστὸν, ὀλόφωτον ἦχο, θαυμαστὴ σὲ τεχνικὴν ἀκρίβεια ὅλως ἀσυνήθιστη. κυρίως ἀκαταπόνητος ἀναζητητῆς τοῦ βάθους καὶ τῆς οὐσίας στὴν ἐρμηνεία, ὅχι μόνου τοῦ Κόρνγκολντ ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀδικοξεχασμένων συνθετῶν ὅπως ὁ Μιετσουσούβ Βάϊνμπεργκ [Mieczysław Weinberg, 1919-1996] Σύντομα τὸν βλέπομε νὰ κατακτᾶ τίς κορυφές τῆς Κινέζας βιολονίστας Γιάνγουα Γιάνγκ. Ὡς μπίς μᾶς ἀντάμειψε μὲ τὸ Νιαγάρα «διπλῶν χορδῶν» τῆς *Μπαλλάντας ἢ Σονάτας* ἀρ. 3, ἀπὸ τὸ ἔργο 27

(1924) πού περιλαμβάνει τις 6 Σονάτες για σόλο βιολί. τοῦ μεγάλου Βέλγου βιολιστοῦ Εὐγενίου Ὑζαῦ [Eugène Ysaÿe, 1858-1931].

3. ΜΠΑΡΤΟΚ, ΜΠΕΛΑ [Bartók, Béla, 1881-1945]: *Κοντσέρτο για ὄρχήστρα* (γράφηκε μεταξύ 15.8 καὶ 8.10.1943, παγκόσμια ἀ' ἐκτ. ἀπὸ τὴ Συμφωνικὴ Βοστώνης ὑπὸ τὸ Σεργκέϊ Κουσεβίτσκυ, 1.12. 1944). Τὰ μέρη: I. Introduzione [*Εἰσαγωγή*] : Andante non troppo-Allegro vivace. II. Giuoco delle coppie [*Παιχνίδι τῶν ζευγαριῶν*]: Allegro scherzando. III. Elegia [*Ἐλεγεία*]. Andante non troppo. IV. Intermezzo interrotto [*Διακεκομμένο Ἰντερμέτζο*]. Allegretto. V. Finale [*Φινάλε*]. Presto. Τὴν ὅλη ἐρμηνευτικὴν ἀποθέωση τοῦ ἔργου, πραγματικὸ μάθημα τοῦ τί ἐστὶ μεγάλη σύνθεση καὶ μουσικὴ, χαρακτηρίζει μιὰ μαγικὰ μεταμορφωμένη Κ.Ο.Α. μὲ ἄκρα διαφάνεια γραμμῶν στὴν μονοφωνικὴ τους ἀνέλιξη ἀλλὰ καὶ πολυφωνικὴ πλοκὴ τους, στὴν ἠχοχρωματικὴ διαύγεια καὶ λεπτότητα, ἡ ἄνεση στὴν ἐναλλαγὴ ὀρμητικῶν ροῶν μὲ εἰσδύσεις στοὺς πυρῆνες τῆς μουσικῆς οὐσίας. Δὲ θυμοῦμαι καλλίτερη ζωντανὴν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου. Ἄνὰ μέρος εἴχαμε: I. τέλεια χάραξη πολυφωνικῶν δομῶν σὲ πιανισσίσими, τὴν ἀνάλαφρα ἐναργῆ ἀντίθεση τοῦ β' θέματος (ἴμποα) μὲ τὸ πρῶτο. II. Τὴν τελευταία αὐτὴ ἀρετὴ στὸ σκέρτσο, ὅπου ἄνετα ὀδηγοῦσε σὲ συσχετισμὸ τῶν δύο θεμάτων μὲ τὰ *Τρίο* στὰ *Σκέρτσια* τῶν Μότσαρτ καὶ Χαίντν. III. Στὴν *Ἐλεγεία*, πού ὄντως ἐξάρθηκε σὲ δέος ἀρχαίας τραγωδίας, ἓνα εὐρύτατο τόξο δυναμικῆς, πού στάθηκε καὶ συμμετρικότατη συγκινησιακὴ κλιμάκωση τῶν μέχρι στιγμῆς προηγηθέντων. IV. Συνδυασμὸς λεπτότητος καὶ ἐμφάσεως μεταξύ δυναμικῶν ὄντοτήτων, πού ἀξιοποίησε τὴν ἀντίθεση ἀντάμεσα στὴν εὐαπομνημόνευτη πολυμετρικὴ καντιλένα καὶ τὴν ἀναφορὰ στὸ Λέχαρ. V. Συμπέρασμα: Ποτὲ ἄλλοτε δὲ μοῦ εἶχε ἀποκαλυφθεῖ ἔτσι τὸ ἀριστούργημα τοῦ Μπάρτοκ. Κρίμα γιὰ τὸ μαέστρο, τὸ σολίστ καὶ τὴν Κ.Ο.Α. πού οἱ θλιβερότατοι Ἀθηναῖοι ψευδοφιλόμουσοι ἔλαμψαν μὲ τὴν...ἀπουσία τους, ἐθισμένοι στὸ νὰ μηρυκάζουν σὰν τσίγκλες τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια...Ὅχι δηλαδὴ πὼς θὰ εἰσχωροῦσε κάτι ἀπὸ τὴν ἐμπειρία στὶς πανάλαφρες κολοκύθες πού κουβαλοῦν οἱ ὦμοι τους. (Αἰθουσα ΧΔΛ, Παρ. 21.10.2016).